

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kultura/104619,Zofia-Nalkowska-Chcemy-calego-zycia.html>

Minister kultury i sztuki Stefan Dybowski wręcza Zofii Nałkowskiej Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski z okazji 50-lecia pracy artystycznej, Warszawa 1952 r. (fot. Wikipedia/Centralna Agencja Fotograficzna - Polska 1944-1955, Książka i Wiedza, Warszawa 1966)

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Zofia Nałkowska. Chcemy całego życia

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: EWA WÓJCICKA 20.12.2023

„Ludzie ludziom zgotowali ten los” – ta sentencja Zofii Nałkowskiej rozpoczyna „Medaliony” – cykl ośmiu opowiadań ukazujących okrucieństwo i dehumanizację w okresie II wojny światowej. Książka ta, opublikowana w 1946 r., należy do najbardziej znanych utworów tej autorki.

Zofia Nałkowska urodziła się 10 listopada 1884 r. w Warszawie. Uczęszczała na pensję, a następnie kształciła się na Uniwersytecie Łatającym, studiując ekonomię, geografę, historię, językoznawstwo.

Kiedy w 1907 r. zorganizowano z okazji 40-lecia twórczości Elizy Orzeszkowej I Zjazd Kobiet, mająca wówczas 23 lata Zofia Nałkowska wygłosiła referat pt. „Uwagi o etycznych zadaniach ruchu kobiecego”. Wywołała niemały skandal, domagając się dla „płci pięknej” wolności obyczajowej.

Przygodę z pisarstwem zaczęła od wierszy i opowiadań drukowanych w prasie. W 1898 r. ukazał się „Przeglądzie Tygodniowym” utwór poetycki pt. „Pamiętam”, a w 1903 r., w „Ogniwie”, tekst pisany prozą pt. „Orlica”. Jej twórczość gościła również na łamach pisma „Głos” oraz „Kuriera Codziennego”.

W 1906 r. wydała pierwszą powieść pt. „Kobiety”. Zaangażowała się również w działalność Stowarzyszenia Równouprawnienia Kobiet Polskich. Kiedy w 1907 r. zorganizowano z okazji 40-lecia twórczości Elizy Orzeszkowej I Zjazd Kobiet, mająca wówczas 23 lata Zofia Nałkowska wygłosiła referat pt. „Uwagi o etycznych zadaniach ruchu kobiecego”. Wywołała niemały skandal, domagając się dla „płci pięknej” wolności obyczajowej. Swoje wystąpienie skończyła słowami:

„Chcemy całego życia!”

Osobiste perypetie i literackie sukcesy

W 1904 r. poślubiła Leona Rygiera, pedagoga i poetę. Małżonkowie mieszkali w Kielcach, Krakowie, Warszawie

oraz w Górkach pod Wołominem. Pierwsze małżeństwo pisarki rozpadło się w 1919 r.

Pisarka często bywała na balach i rautach w Belwederze, organizowanych przez ówczesne elity II Rzeczypospolitej.

Drugim mężem Nałkowskiej był Jan Jur-Gorzechowski, działacz Organizacji Bojowej PPS, dowódca Żandarmerii Legionów. Pisarka często bywała na balach i rautach w Belwederze, organizowanych przez ówczesne elity II Rzeczypospolitej. Chętnie sama zapraszała na przyjęcia znane osobistości ze świata polityki, osoby związane z wojskiem oraz intelektualistów. Niestety w 1929 r. związek pisarki z Gorzechowskim również zakończył się rozstaniem.

W 1924 r. ukazała się jej książka pt. „Romans Teresy Hennert”, a cztery lata później, w 1928 r., powieść pt. „Niedobra miłość”. Szczyt twórczości Zofii Nałkowskiej przypada na lata 30. XX w. W 1930 r. w Teatrze Polskim odbyła się premiera cieszącego się dużym powodzeniem dramatu pt. „Dom kobiet”, w 1935 r. została opublikowana „Granica”. Pisarka wspierała również młodych literatów: Polę Gojawicyńską czy Brunona Szulca.

Sesja Komisji Oświęcimskiej w siedzibie Sądu Apelacyjnego przy ulicy Grodzkiej 52 w Krakowie. Siedzą od lewej: Jan Sehn i Zofia Nałkowska; trzecia osoba nierozpoznana (fot. z zasobu IPN)

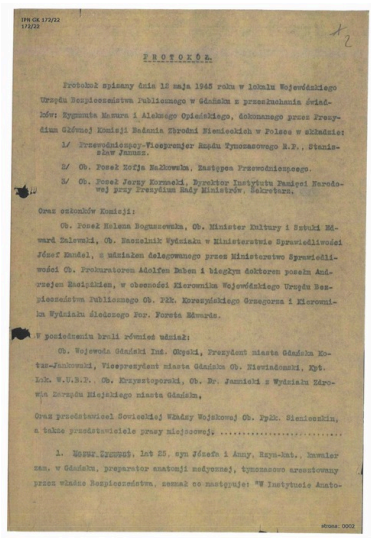

Pierwsze posiedzenie Komisji dla Badania Zbrodni Niemiecko-Hitlerowskich w Oświęcimiu w Krakowie. Przy stole prezydialnym siedzą od lewej: Edward Pęczalski, wiceprzewodnicząca komisji pisarka Zofia Nałkowska, przewodniczący komisji minister sprawiedliwości Edmund Zalewski, minister kultury i sztuki Wincenty Rzymowski, NN - prawdopodobnie sekretarz generalny komisji sędzia Migdał (fot. z zasobu IPN)

Sesja Komisji Oświęcimskiej w siedzibie Sądu Apelacyjnego przy ulicy Grodzkiej 52 w Krakowie. Pierwszy z lewej siedzi przesłuchiwany świadek. Przy stole siedzą od lewej: Edward Pęczalski, Zofia Nałkowska, minister sprawiedliwości Edmund Zalewski (fot. z zasobu IPN)

**Fragment protokołu z ogólnych
przebiegów w Instytucie
Anatomii w Gdańsku, w których
udział brała Zofia Nałkowska
(dokument ze znajdującego się w
zasobie Archiwum IPN w
Warszawie zespołu: Okręgowa
Komisja Badania Zbrodni
Niemieckich w Gdańsku)**

Dalsza działalność

Nałkowska była osobą niezwykle aktywną, nie koncentrowała się tylko na pisarstwie. Zapoczątkowała wiele inicjatyw, jak np. utworzenie Związku Zawodowego Literatów Polskich. Jednocześnie pracowała w Biurze Propagandy Zagranicznej przy Prezydium Rządu oraz w Towarzystwie Opieki nad Więźniami, była wiceprezesem PEN Clubu, należała do grupy literackiej Przedmieście oraz – jako jedyna kobieta – do Polskiej Akademii Literatury. Twórczość Nałkowskiej przerwała wojna.

W czasie okupacji prowadziła w Warszawie

niewielki sklep tytoniowy.

W czasie okupacji prowadziła w Warszawie niewielki sklep tytoniowy. Utrzymywała się również z zaliczek otrzymywanych od Zbigniewa Mitznera. Rozpoczęła wówczas pracę nad książką pt. „Węzły życia”. Brała udział w konspiracyjnym życiu literackim. Po zakończeniu wojny mieszkała w Krakowie i Łodzi, a od 1950 r. w Warszawie. Uczestniczyła w pracach Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, jeździła po kraju w celu przeprowadzania wizji lokalnych. Pokłosiem tej działalności były „Medaliony”.

Należała od Krajowej Rady Narodowej, była posłem do Sejmu Ustawodawczego i do Sejmu PRL.

Od 1899 r. do 1954 r. (z przerwami) Nałkowska prowadziła dzienniki, w których opisywała swoje przemyślenia, atmosferę dwudziestolecia międzywojennego, tragiczny czas wojny oraz okres po 1945 r.

Należała od Krajowej Rady Narodowej, była posłem do Sejmu Ustawodawczego, w 1952 r. do Sejmu PRL. Po wojnie również aktywnie działała w redakcji tygodnika „Kuźnica” i w pracach Komisji Kultury i Sztuki.

Zofia Nałkowska zmarła 17 grudnia 1954 r. Spoczęła na Powązkach Wojskowych w Alei Zasłużonych.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ